

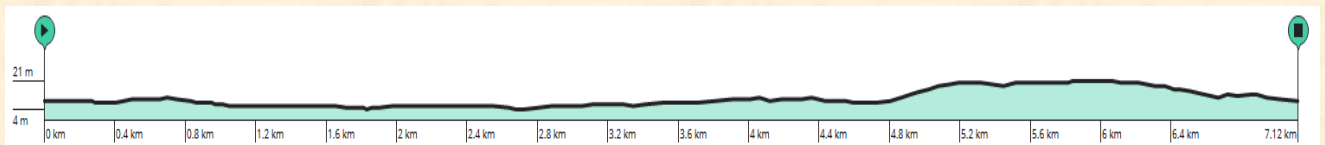
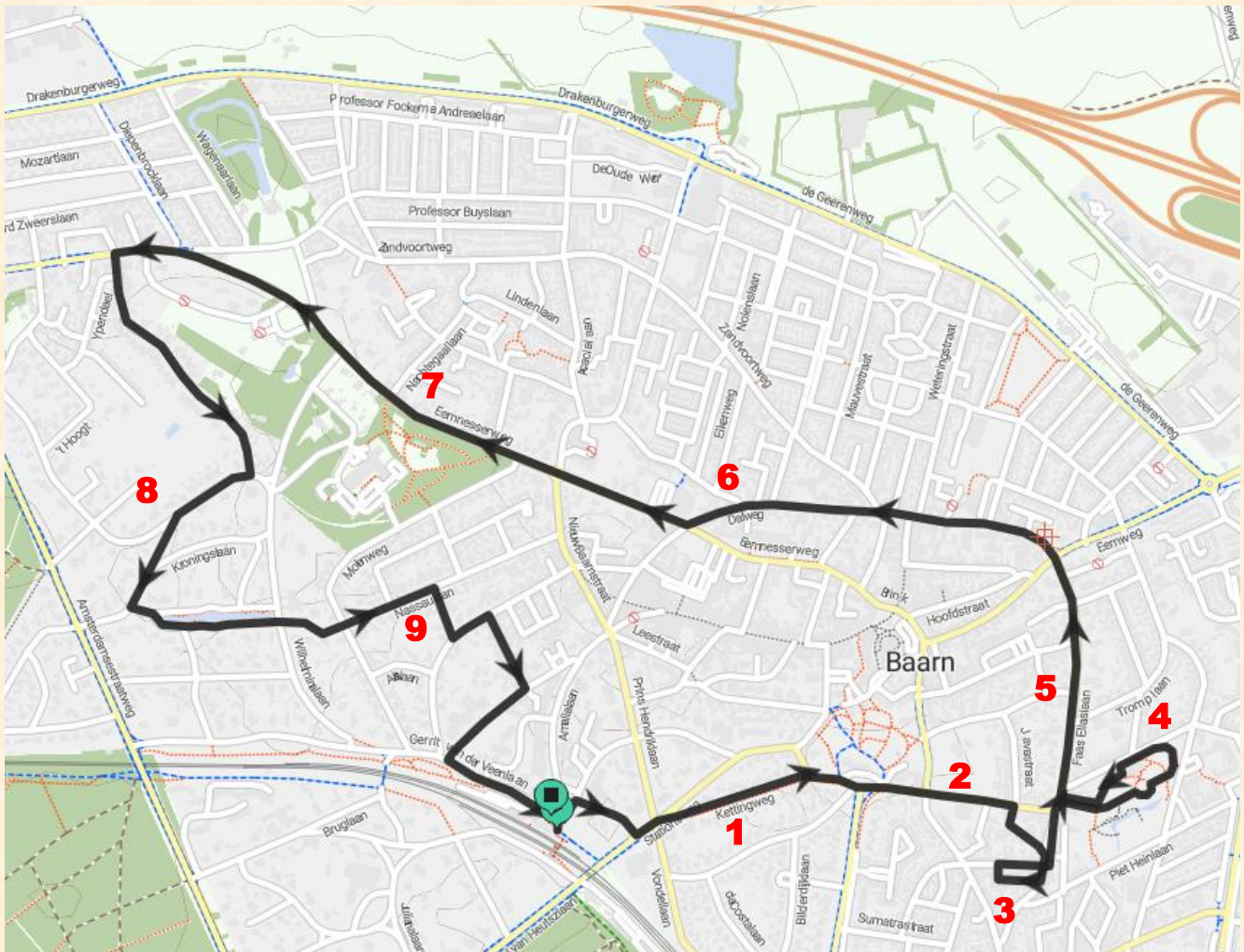


## Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht

Laagte van Pijnenburg - Op Geopad 093 - Baarn

22-07-2021

Wie al wandelend een representatief beeld van de geomorfologische gesteldheid, structuur en architectuur van Baarn wil krijgen adviseren wij de hierna door ons beschreven route te lopen. De 7,1 km lange route begint en eindigt bij het NS-station Baarn.



Route 7,1 km. Voor de GPS RouteYou versie, [klik hier](#).

1. Voor het station worden wij groenvriendelijk verwelkomd door het Stationsplein, waar wij rechts aanhouden om achter een monumentale loofhoutopstand al snel rechtsaf te slaan. We kunnen het opgaand groen echter ook diagonaal doorkruisen via een heuvelend bospaadje. In beide gevallen is het de bedoeling dat wij uiteindelijk terechtkomen op de drukke Stationsweg en daar links voorbij een vrij gecompliceerde kruising schuin rechtsaf slaan. De oude Kettingweg brengt ons dan via een lage welving naar het in een groot parkachtig plantsoen gelegen imposante huis Peking. Evenals een deel van het plantsoen ligt dit grote huis op een lage heuvel.

Voor het huis zal de Javalaan de wandelaar verleiden rechtsaf te slaan. Al snel passeren wij dan het begin van de brede Torenlaan, die enkele eeuwen geleden als zichtas werd aangelegd. Even

verderop wordt op de hoek Javalaan / Bosstraat onze aandacht getrokken door de gepleisterde chaletachtige villa Alcmaria.

2. Aan de overzijde van de Bosstraat verschuilt zich in een bosachtige tuin de imposante villa Canton. Peking en Canton waren grote buitens, waaraan behalve de beide grote landhuizen ook nog enige andere bebouwing en restanten van houtopstanden herinneren. De Javalaan verder aflopend zien wij links ook nog het later tot een woning verbouwde koetshuis van Canton. Rechts trekt intussen het intieme antieke woonbuurtje Oosterhei onze aandacht. Er staan voornamelijk lage panden waar onder meer werknemers van de nabije buitens woonden.

Wie geen behoefte of tijd heeft het woonbuurtje Oosterhei wat beter te leren kennen doet er goed aan de Javalaan te blijven volgen tot ze bij een T-kruising eindigt. Paragraaf 3 kan dan worden overgeslagen.

3. Het is echter wel de moeite waard even een kleine rondwandeling te maken door het intieme Oosterhei. Hiervoor gaan we rechts de met antieke klinkertjes bestrate bochtige Bantamweg in. Aan het eind daarvan is het dan voor een verdere verkenning van de buurt nodig rechts een lusvormig extra ommetje te maken via de Noorderstraat, Nieuw Schoonoordstraat en Westerstraat. Vervolgens brengt de Noorderstraat ons ook naar het eind van de Javalaan. Daar verleidt het Cantonspark de geopadloper opnieuw tot een extra ommetje. Er kan dan andermaal kennis gemaakt worden met een restant van het buiten Canton.

Wie (ook) geen extra ommetje door het Cantonspark wil lopen adviseren wij aan het eind van de Javalaan links de monumentale Faas Eliaslaan te gaan volgen. Het is dan evenmin nodig paragraaf 4 van onze routebeschrijving te lezen.

4. Het is op meer dan een wijze mogelijk een kleine lusvormige wandeling door het Cantonpark te maken. Daarbij zullen wij steeds merken dat het een arboretumachtig karakter heeft. Verder zal onze aandacht worden getrokken door een voormalige oranjerie. De geopadloper pur sang raakt echter vooral geïntrigeerd door het markante steile hellinkje dat de overgang vormt naar het laag gelegen zuidoosten van Baarn. Na het ommetje gelopen te hebben nodigt de Faas Eliaslaan ons uit voor een bezoek.

5. Hieraan gevolg gevend zullen wij bemerken dat ze vooral aan de rechterzijde wordt geflankeerd door antieke villa's. De verreweg grootste was het hoofdgebouw van het voormalige buiten Schoonoord, dat in 1902 werd verkaveld. De Faas Eliaslaan werd genoemd naar een familie die lang op het buiten woonde.

Geleidelijk wat naar links ombuigend brengt de laan ons naar de kruising met de Eemstraat en Eemweg. Aan de overzijde ervan gaan wij vervolgens de Kerkstraat in. Zoals men mocht verwachten staat er inderdaad een kerk aan de straat. Het is een vrij hoog neogothisch gebouw.

Evenals de Faas Eliaslaan draait de Kerkstraat langzaam naar links. Als gevolg hiervan vaart onze wandelroute nu gaandeweg een westelijke koers

De Kerkstraat werd tot 1876 Schaapsdrift genoemd, wat verband hield met haar vroegere functie. Via de straat komen we terecht bij een splitsing. Aan de overzijde ervan herinnert de brede neoclassicistische villa Veltheim ons nog aan een vroeg 19de-eeuws voormalig buiten. Rechts van de villa kunnen wij een eindje de oude en lange Zandvoortweg inkijken. Die weg was de hoofdontsluiting van de buurtschap Zandvoort. Het is nu echter niet de bedoeling de Zandvoortweg in te gaan, maar de in het verlengde van de Kerkstraat gelegen Dalweg te volgen.

6. Ook de Dalweg brengt ons naar een splitsing, aan de overzijde waarvan een villa haar opwachting maakt. Deze omstreeks 1828 gebouwde, Daloord genoemde villa vertegenwoordigt de chaletstijl. Oorspronkelijk was ze waarschijnlijk het badhuis van de buitenplaats Veltheim.

Bij de splitsing blijven wij de inmiddels ook al wat naar links ombuigende Dalweg nog even trouw. De ter plekke vrij markante noordoostflank van de Baarnse stuwwal beklimmend brengt de weg ons dan naar de vrij brede en tamelijk drukke Eemnesserweg die wij rechts gaan volgen.

7. De georoute laat ons nu kennismaken met het deel van de Eemnesserweg dat onderlangs de vrij steile noordoostflank van het Baarnse stuwwalplateau loopt. Deze glaciale hoogte noemden wij

vanwege haar ligging in het dorp het Plateau van Baarn West. Het deel van het dorp dat op het plateau is gelegen werd bekend als Hoog Baarn.

De Eemnesserweg volgend passeren we tal van monumentale antieke villa's. Speciale aandacht verdient er het door hoog geboomte omgeven, van 1886 daterende grote landhuis Pera. Rechts van de villa is ook een tuinhuisje bezienswaardig.

Doorlopend komen we langs een restant van het bos dat ter plekke van de huidige bebouwde kom tot het Koninklijk Domein Soestdijk behoorde.

Even verderop zouden we de wandeling nu flink kunnen bekorten door links langs het groen van het lommerrijke buiten Benthuis de flauwbochtige Wilhelminalaan te gaan volgen en deze af te lopen tot bij de spoorlijn, waar ons dan het station wenkt. Bij die Wilhelminalaan staan echter slechts enkele monumentale villa's. Wie voor de bekorting van de wandeling via de Wilhelminalaan kiest behoeft de paragrafen 8 en 9 niet te lezen.

8. Voorbij de Wilhelminalaan komen we langs het behouden gebleven lommerrijke buiten Benthuis dat in 1881 werd gesticht. Aan de overzijde van de weg zien we dan in de verte de veel lager gelegen en ruim een eeuw oudere buitenplaats Rusthoek, waarvan het huidige landhuis pas in 1905 werd gebouwd.

Wij blijven de Eemnesserweg nog volgen, totdat de bochtige Ferdinand Huijcklaan ons de mogelijkheid biedt linksaf te slaan en het stuwwalplateau van Baarn West verder te bestijgen. De laan laat ons kennismaken met enkele rijen witte en voor een deel houtrijke landhuizen met grote dakpartijen. Ze verraden de stijloppvattingen van de vroeg 20ste-eeuwse Amsterdamse School. De wandeling vervolgend bereiken wij een T-kruising met de S-bochtige Waldeck Pymontlaan, waar rechtsaf wordt geslagen.

De overwegend vrijstaande woningen van de laan werden voornamelijk in de eerste twee decennia van de vorige eeuw gebouwd.

Een eindje verderop slaat de route op een scherpe splitsing schuin linksaf. Via de korte De Beaufortlaan komen we dan terecht op een driesprong, waar andermaal linksaf moet worden geslagen. We krijgen dan de voornamen Emmalaan te zien. Deze onderscheidt zich van de straten in haar omgeving doordat ze ter weerszijden van een langgerekt plantsoen werd aangelegd. Het plantsoen omzoomt een kanaalachtige siervijver. Vanwege de aanwezigheid van de vijver zou men kunnen denken weer in een laag gelegen deel van Baarn te zijn beland. Niets is echter minder waar. De Emmalaan ligt namelijk vrijwel bovenop het stuwwalplateau.

De laan brengt ons naar een kruising met de Wilhelminalaan die ons rechts andermaal de mogelijkheid biedt snel naar het station terug te keren.

9. De hoofdroute blijft echter nog even door Hoog Baarn zwabberen. Dit betekent dat wij de Wilhelminalaan oversteken en een S-bochtig stukje van de Nassaulaan ingaan. Al spoedig wordt dan de uit een zichtas van het Baarnse Bos voortgekomen Wittelaan gekruist.

Voorbij de kruising is de Nassaulaan een kaarsrechte lommerrijke straat, die over vrijwel haar gehele lengte door relatief kleine antieke landhuizen wordt geflankeerd. We volgen de Nassaulaan tot de er rechts op uitkomende korte Bothalaan, die ons vervolgens naar de wijdbochtige Sophialaan brengt. De wandelroute gaat die laan nu even links volgen. Even voorbij een ronde watertoren slaat ze echter al weer rechtsaf. Via de Generaal Karel van der Heidenlaan gaan wij dan de zuidoostelijke flank van het stuwwalplateau afdalen. Daarbij blijkt dat die straat aan beide zijden door tal van (vrijstaande) antieke woningen wordt geflankeerd.

Aan het eind van de straat wordt op de T-kruising met de Oude Utrechtseweg rechtsaf geslagen en naar het plantsoen bovenlangs het spoorweggraven gelopen. Daar brengt de Gerrit van der Veenlaan ons links tenslotte terug naar het station. Intussen kunnen wij dan nog even een blik slaan op het van 1902 daterende houten landhuis Svea.

*Door de wandeling leerden wij Baarn kennen als een dorp, dat zich later flink over een deels plateauachtige stuwwal uitbreidde. Daarbij kon een representatief beeld worden gekregen van de monumentale architectuur, die in de oudere buitenwijken is te zien. De wandelaar zal misschien hebben betreurd dat hij door allerlei latere ontwikkelingen her en der werd geconfronteerd met een cocktail stijlen, die niet bij elkaar passen.*

## **Toelichting**

Het met de westelijker gelegen voormalige buurtschap Zandvoort vergroeide, verstedelijkende Baarn ligt op en bij een tot 17,5 meter boven NAP reikende kleine stuwwal uit de voorlaatste ijstijd. Kenmerkend hiervoor zijn door Scandinavisch landijs opgestuwde, over het algemeen grindrijke (rivier)afzettingen.

Aan de west- en zuidzijde van het dorp werden de flanken van de stuwwal eeuwenlang voor een deel geëxploiteerd als akkerland. Bovendien breidde het oude landgoed De Eult er zich gaandeweg sterk uit. Daarbij werden zowel akkerland als heideterreinen bebost.

Die bebossingen zouden nog doorgaan nadat het landgoed in 1758 bij het toenmalig stadhoudelijk domein Soestdijk werd gevoegd.

In de Franse Tijd was Soestdijk enkele jaren eigendom van Koning Lodewijk Napoleon. Na het vertrek van de Fransen werd Soestdijk een koninklijk domein.

Door de bebossingen werden de hoge gronden bij Baarn na de ingebruikneming van de spoorlijnen naar Amsterdam, Amersfoort en Utrecht potentieel aantrekkelijke woonmilieus. In verband hiermee zou meermalen een deel van de Soestdijkse domeingronden worden verkaveld voor de bouw van villa's. Het eerst gebeurde dit ten noordoosten en zuidwesten van het in 1874 geopende station, later met name ten westen van het dorp en oostelijk van het station.

De afgestane bosgedeelten zouden gaandeweg veranderen in lommerrijke luxe woonwijken die door overwegend bochtige lanen werden ontsloten. Hierbij verdween een groot deel van de boslanen en -paden, die veelal volgens een geometrisch patroon waren aangelegd. Dit betekende ook de teloorgang van een drietal lanensterren.

Elders in Baarn behielden de oude buitens Berg en Dal en Rusthoek nog hun groene landelijke karakter, terwijl van Peking en Canton onder meer nog het laatste er gebouwde landhuis en een groenparkje behouden bleven.

Na de opening van het spoorwegstation zijn ook nog enkele nieuwe buitens gesticht.

Noordwestelijk van Baarn werd het landgoed Groeneveld omstreeks het einde van de 16de eeuw aangelegd in een gebied met strookvormige kavels, waarvan de perceelsgrenzen enigszins in westelijke richting divergeren.

Aanvankelijk was het landgoed ruim drie en een halve kilometer lang en twee- à driehonderd meter breed. In de 18de eeuw werd Groeneveld aan de zuidzijde uitgebreid en aan de oostkant ingekort. Tijdens de 19de eeuw is het buiten aan de westzijde verkleind, wat onder meer verband hield met de aanleg van de in 1874 geopende spoorlijn Hilversum – Baarn. De huidige oppervlakte van Groeneveld bedraagt circa 130 ha.

Op het landgoed staat een door zijn breedte imposant landhuis, waarvan het middendeel mogelijk van 1703 dateert en de beide naar voren gebogen zijvleugels na 1735 zijn gebouwd. In het huis heeft Staatsbosbeheer een museum ondergebracht.

Tot het landgoed Groeneveld behoorden vier boerderijen, waarvan er thans nog drie over zijn. Een van de drie overgebleven boerderijen is De Ossenstal. Haar naam dankt ze aan het feit, dat er de ossen werden gestald, die bij de ontginning van de heide en werkzaamheden in het park gebruikt zijn. Tegenwoordig is de Ossenstal een dienstwoning en excursieschuur van Staatsbosbeheer. In het park van Groeneveld bevindt zich een kelder, waar ijs uit de waterpartijen bewaard werd. Dit deed men om etenswaren en dranken te kunnen koelen.

Het later volgens de Engelse landschapsstijl gereconstrueerde park van Huis Groeneveld is een terrein waar percelen cultuurland worden omsloten door loof- en naaldhout. Verder vindt men er langgerekte bochtige waterpartijen die aan rivieren doen denken. Van de grond die bij het creëren van de waterpartijen vrijkwam werden enkele heuvels opgeworpen. Een ervan is De Wijnberg waarop men destijds druiven heeft willen telen.

Wat dichterbij Baarn ligt aan de provinciale weg naar Soest het landgoed Buitenzorg. Er staat een zeer breed gepleisterd landhuis, dat tweemaal werd vergroot. Het oudst is het door een laag zadeldak gekroond, centrale deel van het pand dat van 1840 dateert. Op het landgoed staan ook enkele dienstwoningen en een koetshuis. Bij Buitenzorg behoort een flink parkbos met bochtige paden en een slingervijver.

*Alle rechten met betrekking tot de tekst en het kaartmateriaal uit deze uitgave berusten bij stichting Telluris. Persoonlijk gebruik van de uitgave is toegestaan maar niet voor zakelijke en commerciële doeleinden tenzij dit schriftelijk met de rechthebbende(n) is overeen gekomen.*